

KS. JACENTY MASTEJ

SPERANCYJNA WIARYGODNOŚĆ CHRZEŚCIJAŃSTWA W ŚWIETLE ENCYKLIKI BENEDYKTA XVI *SPE SALVI*

W święto św. Andrzeja Apostoła, 30 listopada 2007 r., Ojciec Święty Benedykt XVI ogłosił encyklikę *Spe salvi*. Dokument papieski jest proklamacją Ewangelii nadziei. Doniosłość nadziei w życiu chrześcijańskim została uwyraźniona już przez sam fakt poświęcenia jej całego dokumentu, o tak wysokiej randze nauczania papieskiego. Warto zauważyć, że jest to druga encyklika Benedykta XVI, a pierwsza nosiła tytuł *Deus Caritas est*. Przesłanie Papieża jest wyraźne: Bóg, który jest miłością, jest dla człowieka także źródłem wielkiej nadziei¹.

Życie pozbawione nadziei to najbardziej palący problem czasów współczesnych. Benedykt XVI, odczytując ten „znak czasu”, wskazuje na potrzebę odzyskania nadziei, gdyż tylko ona nadaje sens ludzkiemu życiu i historii. Papież zwracając się z orędziem nadziei podkreśla, że ludzkość może odnaleźć zagubioną nadzieję jedynie w Bogu, który jest pewnym i nieprzemijającym fundamentem wielkiej nadziei dla każdego człowieka².

Teologia fundamentalna, mając na uwadze wezwanie św. Piotra: „[...] bądźcie zawsze gotowi do obrony wobec każdego, kto domaga się od was uzasadnienia tej nadziei, która w was jest” (1 P 3, 15), uwyraźnia wiarygodność chrześcijaństwa odwołując się do nadziei objawionej w Chrystusie³.

Ks. dr hab. JACENTY MASTEJ – kierownik Katedry Chrystologii Fundamentalnej Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL; adres do korespondencji – e-mail: jmastej@kul.pl

¹ B e n e d y k t XVI. Encyklika *Spe salvi*. Watykan 2007 nr 7 (dalej SS).

² SS 31.

³ M. R u s e c k i. *Sperancyjny argument*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej*. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków 2002 s. 1126-1132; J. N a g ó r n y. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności*. W: *Nadzieja chrześcijańska a nadzieje ludzkie*. Red. J. Nagór-

W niniejszym opracowaniu ukazana zostanie sperancyjna wiarygodność chrześcijaństwa w świetle encykliki Benedykta XVI *Spe salvi*. Podjęta problematyka przedstawiona zostanie w następujących punktach: I. Antysperancyjny klimat czasów współczesnych; II. Nadzieja objawiona w Jezusie Chrystusie; III. Sperancyjny charakter świadectwa chrześcijańskiego.

I. ANTYSPERANCYJNY KLIMAT CZASÓW WSPÓŁCZESNYCH

Trudno jest dokonać całościowej i jednoznacznej diagnozy czasów współczesnych. Można jednak stwierdzić, że nasza epoka bywa określana jako „okres zagubienia”, czy „czas gaśnięcia nadziei”⁴. Wielu ludzi jest bowiem niepewnych swojej przyszłości, zdezorientowanych, rozczarowanych, a ich życie bywa pozbawione nadziei i sensu. Świat, w którym żyjemy, wciąż jest pełen konfliktów społecznych. Nieustannie poszerzają się obszary ludzkiej biedy. Całe regiony świata dotknięte są nędzą i głodem, miliony ludzi jest pozbawionych dachu nad głową, środków do życia i lekarstw. Równocześnie następuje szybkie bogacenie się nielicznych, a ich bogactwo materialne często wiąże się z biedą duchową. Laicyzm oraz materializm praktyczny niosą bowiem ze sobą poczucie zagubienia oraz duchowej pustki. Równie groźna dla człowieka jest ucieczka od prawdy i trudów codziennego życia w złudne i zwodnicze nadzieje, np. sekty, narkotyki czy alkohol.

Tracąc nadzieję człowiek popada w rozpacz, pesymizm, w jego życiu powstaje dręcząca go pustka egzystencjalna, poczucie utraty sensu życia⁵. Włoski poeta, Dante Alighieri, w poemacie *Boska komedia* nad bramą piekła umieścił napis: „żegnajcie się z wszelką nadzieją ci, którzy tu wchodzić”. Tym samym w sposób sugestywny wyraził prawdę, że największym nie-szczęściem człowieka jest definitywna utrata nadziei. Kiedy człowiek traci nadzieję, jego życie „staje się piekłem”⁶.

Benedykt XVI – wskazując na przyczyny antysperancyjnego klimatu czasów współczesnych – podkreśla, że ich źródło znajduje się w czasach nowo-

---

ny, M. Pokrywka. Lublin 2003 s. 80.

⁴ J a n P a w e ł II. Adhortacja *Ecclesia in Europa*. Watykan 2003 nr 7.

⁵ J. K r a s i ń s k i. *Analiza i znaczenie nadziei*. W: *Nadzieja w postawie ludzkiej* (Homo meditantis t. 7). Red. W. Słomka. Lublin 1992 s. 15-16.

⁶ S. K o w a l c z y k. *Odmowa nadziei – rozpacz*. W: *Nadzieja w postawie ludzkiej* (Homo meditantis t. 7). Red. W. Słomka. Lublin 1992 s. 331.

żytnych, którym początek dała Rewolucja Francuska⁷. To wówczas zrodziła się wiara w nieograniczone możliwości postępu i uznanie rozumu ludzkiego oraz wolności za gwiazdy przewodnie na drodze do nowego, lepszego świata. Zdaniem Papieża konieczna jest krytyka tych czasów, gdyż główne idee są żywe i stanowią źródło antysperancyjnego klimatu doby współczesnej. Propagatorzy nihilizmu, relatywizmu, pragmatyzmu, hedonizmu w imię oświeconego humanizmu głoszą, że „Bóg umarł. Bóg nie żyje”, a Jego miejsce ma zająć człowiek⁸. „Wyzwolony człowiek” ma zapomnieć o Bogu, który go „ograniczał”. Odtąd człowiek ma żyć tak, jakby Bóg nie istniał. Tym samym za absolutne centrum rzeczywistości uznaje się „wszechmogącego” człowieka, który jest również normą zasad moralnych. Tak rozumiane „wyzwolenie” człowieka jest w rzeczywistości nowym jego zniewoleniem i prowadzi go do zagubienia, poczucia bezsensu istnienia, głębokiego pesymizmu⁹. Paradoksalnie, to co miało dać człowiekowi nadzieję – staje się źródłem beznadziei.

Wbrew antysperancyjnemu klimatowi czasów współczesnych należy stwierdzić, że człowiek jest istotą nadziei¹⁰, gdyż jest w nim „nieprzeparta tęsknota za nadzieją”¹¹. Ludzka tęsknota za nadzieją wiąże się z poszukiwaniem sensu. Człowiek poszukuje odpowiedzi na nurtujące go egzystencjalne problemy, pyta o sens życia, choroby, cierpienia, dobra, miłości, poświęcenia dla innych itp. Pytania te rodzą się w konkretnych życiowych sytuacjach i wiążą się z doświadczeniem przygodności. Człowiek sam nie potrafi rozwiązać swoich egzystencjalnych problemów, a odpowiedzi ograniczone jedynie do doczesności okazują się niewystarczające. W tym kontekście należy też zauważyć, że człowieka najbardziej dęczy i niepokoi pytanie dotyczące ostatecznego sensu jego istnienia: czy wszystko kończy się wraz ze śmiercią?¹².

Nadziei, którą człowiek nosi w sobie, nie można zamknąć w doczesności¹³. Człowiek ma też świadomość tego, że ostateczne spełnienie nadziei nie

---

⁷ SS 19.

⁸ K o w a l c z y k. *Odmowa nadziei – rozpacz* s. 334-335.

⁹ K r a s i ń s k i. *Analiza i znaczenie nadziei* s. 15; N a g ó r n y. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 66-71.

¹⁰ R u s e c k i. *Sperancyjny argument* s. 1127.

¹¹ J a n P a w e ł II. *Adhortacja Ecclesia in Europa* nr 10.

¹² SS 6; S. K o w a l c z y k. *Podstawy światopoglądu chrześcijańskiego*. Wrocław 1986 s. 120.

¹³ SS 27; S. M o y s a. *Nadzieja chrześcijańska a nadzieja ludzka*. W: *Na rzecz postawy chrześcijańskiej*. Red. B. Bejze. *W nurcie zagadnień posoborowych*. T. 11. Warszawa 1978 s. 161-168; J. A l f a r o. *Nadzieje doczesne i nadzieja chrześcijańska*. „Concilium” 1970 z. 6-10 s. 164-165; S. U r b a ń s k i. *Nadzieja w modlitwie chrześcijańskiej*. W: *Nadzieja*

leży w gestii jego możliwości. Nie może jej osiągnąć własnymi siłami, gdyż ludzkie istnienie ograniczone jest śmiercią. W świadomości człowieka śmierć tkwi jako „nieuchronne przeznaczenie i permanentne zagrożenie”¹⁴. W obliczu śmierci zawodne okazują się ludzkie nadzieje budowane na sukcesach techniki, medycyny i postępu naukowego.

Benedykt XVI wyraża głębokie przekonanie, że odzyskanie przez dzisiejszy świat nadprzyrodzonej nadziei wiąże się z powrotem do Boga, który jest niewyczerpanym źródłem wszelkiej nadziei: „człowiek potrzebuje Boga, w przeciwnym razie nie ma nadziei”¹⁵. Papież zwraca uwagę, że człowiek w swoim życiu ma różnorakie nadzieje: „Czasem może się wydawać, że spełnienie jednej z tych nadziei zadowoli go całkowicie i że nie będzie potrzebował innych nadziei. [...] Kiedy jednak te nadzieje spełniają się, okazuje się z całą wyrazistością, że w rzeczywistości to nie było wszystko. Staje się ewidentne, że człowiek potrzebuje innej nadziei, która idzie dalej. Staje się jasne, że może zaspokoić go jedynie coś nieskończonego, co zawsze będzie czymś więcej niż to, co kiedykolwiek może osiągnąć”¹⁶.

II. NADZIEJA OBJAWIONA W JEZUSIE CHRYSZTUSIE

Na egzystencjalne pytania stawiane przez człowieka odpowiada chrześcijaństwo, które głosi Ewangelię nadziei. Nadzieja chrześcijańska wybiega poza granice nadziei ziemskich i daje człowiekowi perspektywę życia bez końca. Nie jest ona jednak jedynie prostą kontynuacją nadziei doczesnych, gdyż ma nadprzyrodzony charakter – jest darem samego Boga¹⁷. Kościół, ukazując prawdziwe oblicze chrześcijańskiej nadziei, wskazuje na jej źródło – na Boga: „kto nie zna Boga, chociaż miałby wielorakie nadzieje, w gruncie rzeczy nie ma nadziei, wielkiej nadziei, która podtrzymuje całe życie (por. Ef 2, 12). Prawdziwą, wielką nadzieją człowieka, która przetrwa wszystkie zawody, może być tylko Bóg – Bóg, który nas umiłował i wciąż nas miłuje «aż do końca», do ostatecznego «wykonało się!» (por. J 13, 1; 19, 30)”¹⁸. Ten nad-

---

w postawie ludzkiej (Homo meditans t. 7). Red. W. Słomka. Lublin 1992 s. 169-170.

¹⁴ J. A l f a r o. *Chrześcijańska nadzieja i wyzwolenie człowieka*. Tł. P. Leszan. Warszawa 1975 s. 11.

¹⁵ SS 23.

¹⁶ SS 30.

¹⁷ K r a s i ń s k i. *Analiza i znaczenie nadziei* s. 18.

¹⁸ SS 27.

przyrodzony dar wielkiej nadziei nie zastępuje i nie przekreśla ludzkich nadziei, lecz wiele z nich włącza w porządek zbawczy¹⁹.

Nadzieja chrześcijańska nosi imię Jezus Chrystus i wyraża się w bezgranicznej miłości Boga, która została objawiona we Wcielonym Synu Bożym. Przyjęcie przez Syna Bożego ludzkiej natury ma sperancyjny charakter, jest bowiem realizacją Bożych obietnic i stanowi otwarcie przed człowiekiem nowych perspektyw zbawczych.

Jezus z Nazaretu, Wcielony Syn Boży, Zwiastun Ewangelii nadziei, jest Świadkiem i Dawcą Bożej nadziei dla wszystkich ludzi. Przywraca On nadzieję smutnym, biednym, chorym, odrzuconym, skrzywdzonym, doświadczającym niesprawiedliwości. Sperancyjny charakter ma całe życie Jezusa, Jego słowa i czyny, gdyż przez nie Jezus objawia człowiekowi jego godność i sens życia – wlewa w ludzkie serca nadzieję. Sperancyjny charakter posłannictwa Jezusa Chrystusa łączy się ze zbawieniem, które wraz z Jego nadejściem staje się wydarzeniem aktualnym. Zbawienie, które w Nim nadeszło, jest definitywne i pełne, gdyż w Nim człowiek został odkupiony przez miłość²⁰.

Środkiem, który służy Mistrzowi z Nazaretu do unaocznienia słuchaczom dokonującej się rzeczywistości zbawienia, są przypowieści. Jezus w nich odwołuje się do rzeczywistości konkretnej, bliskiej słuchaczom i podpadającej pod zmysły, aby na kanwie tego bliskiego człowiekowi doświadczenia ukazać rzeczywistość duchową, nadprzyrodzoną, Boską. W ten sposób Jezus objawia jak to, co duchowe, wieczne i Boskie przenika to, co materialne, doczesne i ludzkie. Przypowieści uwypuklają też dynamizm, wartość oraz bliskość zbawienia, które dokonuje się w spotkaniu z Chrystusem²¹. Tym samym Mistrz z Nazaretu swoim nauczaniem budzi oraz umacnia w słuchaczach nadzieję.

Znakami nadejścia zbawienia są cuda, które mają na wskroś sperancyjny charakter. Przez cuda Jezus objawia zbawczą miłość Boga. Działanie Boga, przejawiające się w wydarzeniach cudownych, jest świadectwem nastania czasów panowania Boga. Jezus nie tylko proklamuje nadejście królestwa Bożego, ale także ma świadomość, że to właśnie w Nim realizuje się zbawienie²². Zwiastunem nadejścia królowania Boga jest dar nowego życia²³. Po-

---

¹⁹ N a g ó r n y. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 63-64.

²⁰ S S 26; J. G n i l k a. *Jezus z Nazaretu. Orędzie i dzieje*. Kraków 1997 s. 108-123.

²¹ H. S e w e r y n i a k. *Świadectwo i sens. Teologia fundamentalna*. Płock 2001 s. 249-250.

²² G n i l k a. *Jezus z Nazaretu* s. 123; J. D u p u i s. *Wprowadzenie do chrystologii*. Tł. W. Zasiura. Kraków 1999 s. 58.

²³ J. K u d a s i e w i c z. *Biblia Księgą Zbawienia*. W: *Biblia o odkupieniu*. Red.

przez cuda Jezus usuwa bowiem zagrożenia, które wprowadzają nieład w życie człowieka: grzech, chorobę, śmierć i wszelkiego rodzaju ludzką nędzę²⁴. Wyrazić trzeba, że istotą taumatycznej działalności Jezusa jest zwycięstwo nad szatanem, prawdziwym nieprzyjacielem człowieka²⁵. Głosząc Dobrą Nowinę oraz dokonując cudów Jezus z Nazaretu ogłasza koniec władzy szatana oraz proklamuje panowanie Boga. Dokonywane przez Niego uzdrowienia są znakami uzdrawiającego działania Boga, gdyż zwycięstwo nad chorobą cielesną wyraża triumf Pana życia nad śmiercią. Tym samym egzorcyzmy oraz uzdrowienia są zapowiedzią nowego życia. To zbawcze działanie Jezusa obejmuje całego człowieka – jego sferę duchową i cielesną²⁶.

Sperancyjny charakter mają wydarzenia paschalne, gdyż w nich Jezus Chrystus Bóg-Człowiek realizuje dzieło odkupienia – przywraca człowiekowi nadzieję, którą on utracił przez grzech pierworodny. Wyrażona w śmierci na krzyżu solidarność Jezusa Chrystusa z człowiekiem, w jego ludzkiej naturze, jest dla ludzkości znakiem nadziei²⁷. Wcielony Syn Boży, który doświadczył cierpienia, opuszczenia, lęku oraz samotności konania jest bliski człowiekowi we wszystkich jego życiowych sytuacjach. Przez śmierć na krzyżu Jezus wprawdzie nie usuwa z życia ludzkiego cierpienia, choroby i śmierci, ale w serce człowieka wlewa nadzieję, nadając tym egzystencjalnym sytuacjom zbawcze znaczenie. Odtąd dla człowieka wierzącego cierpienie i śmierć mają swój nadprzyrodzony sens – są antycypacją w cierpieniu i śmierci Wcielonego Syna Bożego²⁸.

Mroki ludzkiej egzystencji w pełni rozświetla jednak zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Jest ono pełnią Objawienia Boga oraz szczytem dzieła zbawienia człowieka. W sensie negatywnym oznacza ono definitywne wyzwolenie człowieka z niewoli szatana, grzechu i śmierci. W sensie pozytywnym jest Bożym dziełem przemiany człowieka oraz świata stworzonego. Rezurekcja Chrystusa przywraca człowiekowi utraconą przez grzech nadzieję, gdyż otwiera przed nim perspektywę życia wiecznego. W zmartwychwstaniu Jezus

---

R. Rubinkiewicz. Lublin 2000 s. 16-17; W. K a s p e r. *Jezus Chrystus*. Tł. B. Biąlecki. Warszawa 1983 s. 145; J. S c h r e i n e r. *Teologia Starego Testamentu*. Tł. B. W. Matysiak. Warszawa 1999 s. 64-75.

²⁴ T. D o l a. *Śmierć i zmartwychwstanie Jezusa pełnią wydarzeń zbawczych*. AK 84:1992 z. 1 s. 31.

²⁵ H. M e r k l e i n. *La signoria di Dio nell'annuncio di Gesù*. Brescia 1994 s. 47.

²⁶ M. R u s e c k i. *Cud w chrześcijaństwie*. Lublin 1996 s. 424-426.

²⁷ SS 4.

²⁸ A l f a r o. *Chrześcijańska nadzieja i wyzwolenie człowieka* s. 48.

Chrystus odniósł pełne i definitywne zwycięstwo nad śmiercią²⁹. Chrześcijaнин nie lęka się śmierci, gdyż Zmartwychwstały Pan rozświetla mroki samotności umierania (Rz 8, 38-39)³⁰. Jego rezurekcja jest uwiarygodnieniem dzieła zbawienia człowieka. Zbawienie nie jest iluzją ani obietnicą bez pokrycia, ale konkretną osobową rzeczywistością. Tym samym wydarzenie zmartwychwstania Jezusa Chrystusa stanowi ostateczną podstawę nadziei chrześcijańskiej oraz rękojmię powszechnego zmartwychwstania (por. 1 Kor 15, 20).

III. SPERANCYJNY CHARAKTER ŚWIADECTWA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO

Ewangelia nadziei jest Dobrą Nowiną dla każdego człowieka, szczególnie zaś zagubionego i pozbawionego sensu życia, spragnionego wielkiej nadziei, która nie zawodzi. Benedykt XVI pisze, że Ewangelia „jest „przesłaniem, które tworzy fakty i zmienia życie. [...] Kto ma nadzieję, żyje inaczej; zostało mu dane nowe życie”³¹. Ewangelii nadziei człowiek nie może zachować jedynie dla siebie, ale powinien ją głosić. Zadanie proklamowania Ewangelii nadziei zostało powierzone wierzącym w Chrystusa. Nadzieja, która została objawiona w Jezusie Chrystusie, powinna się uwidaczniać w świecie za sprawą chrześcijan, ich przekonującego przepowiadania połączonego z konsekwentnym świadectwem życia³². Przepojone nadzieją życie chrześcijan jest dla współczesnego człowieka znakiem nadziei, która nie zawodzi. Człowiek potrzebuje bowiem nie tyle teoretycznej odpowiedzi na nurtujące go pytania, ile zdecydowanych i żarliwych świadków nadziei³³. Wciąż aktualne pozostaje przekonanie, wyrażone przez papieża Pawła VI w adhortacji apostołskiej *Ewangelii nuntiandi*, a wielokrotnie

---

²⁹ H. S z m u l e w i c z. *Chrystocentryzm eschatologii. Analiza polskich publikacji teologicznych po ukazaniu się „Katechizmu Kościoła Katolickiego” (1992-2002) w kontekście postulatów eschatologii chrystocentrycznej A. Nossola*. Tarnów 2003 s. 84-88; T. D o l a. *Teologia misterium życia Jezusa*. Opole 2002 s. 270-271.

³⁰ SS 6; por. KDK 22; L. B a l t e r. *Nadzieja życia wiecznego*. „Communio” 4:1984 nr 4 s. 77-78.

³¹ SS 2.

³² J. M a j k a. *Świadectwo chrześcijańskie jako element ewangelizacji*. W: *Ewangelizacja*. Red. J. Krucina. Wrocław 1980 s. 80; G. D z i e w u l s k i. *Świadectwo chrześcijańskie*. W: *Leksykon Teologii Fundamentalnej*. Red. M. Rusecki i in. Lublin-Kraków 2002 s. 1189.

³³ E. P i r o n i o. *Świadectwo chrześcijanina w społeczności świeckiej*. „Communio” 11:1991 nr 2 s. 124-125; M. R u s e c k i. *Argumentacja prakseologiczna w teologii fundamentalnej*. RT 34:1987 z. 2 s. 122; J. S a l i j. *Świadectwo wiary jako odpowiedź na współczesne jej zakwestionowanie*. AK 65:1973 z. 3 s. 390.

przywoływane przez Jana Pawła II, że człowiek współczesny „chętniej słucha świadków aniżeli nauczycieli; a jeśli słucha nauczycieli, to dlatego, że są świadkami”³⁴. Benedykt XVI w *Spe salvi* uwyraźnia „miejsca” uczenia się i ćwiczenia w nadziei. Pisze o modlitwie jako szkole nadziei, działaniu i cierpieniu jako miejscach uczenia się nadziei oraz Sądzie Ostatecznym jako miejscu uczenia się i wprawiania w nadziei³⁵.

1. *Modlitwa jako szkoła nadziei*

W encyklice o nadziei Papież podkreśla, że pierwszym istotnym miejscem uczenia się nadziei jest modlitwa³⁶. Chrześcijanin w modlitewnym akcie zwraca się do Boga, aby Mu przedstawić wszystkie swoje kłopoty, tęsknoty i nadzieje, gdyż w Nim podkłada całą swoją ufność. Sperancyjny charakter modlitwy uwidacznia się już w samym zwróceniu się człowieka do Boga, aby u Niego szukać pomocy³⁷. Tym samym modlitewne spotkanie staje się dla wierzącego źródłem siły wewnętrznej, ożywia i umacnia w nim nadzieję³⁸. Wierzący w Chrystusa modli się o nadzieję dla siebie i swoich bliskich.

Sperancyjny charakter modlitwy chrześcijańskiej wyraża się także w tym, że jest ona zorientowana na „dziś” oraz na „przyszłość”. Modlitwa nie jest tylko wychodzeniem „poza historię” i ucieczką od spraw tego świata, ale jest „procesem oczyszczenia wewnętrznego, który czyni nas otwartymi na Boga i przez to właśnie otwartymi na ludzi”³⁹. W modlitwie człowiek decyduje się na wyjście poza samego siebie, by zwrócić się do Ojca Niebieskiego i przedstawić Mu wszystkie swoje problemy, ograniczenia, aby z Jego pomocą z nich wyjść⁴⁰. Człowiek na modlitwie często oczekuje tego, co po ludzku jest niemożliwe do osiągnięcia⁴¹. Ta żywa nadzieja, odnosząca się do Bożej pomocy, prowadzi człowieka do coraz głębszego dialogu modlitewnego.

---

³⁴ P a w e ł VI. Adhortacja *Evangelii nuntiandi*. Watykan 1975 nr 31; J a n P a w e ł II. Adhortacja *Ecclesia in Europa* nr 49.

³⁵ SS 32-48.

³⁶ SS 32.

³⁷ U r b a ń s k i. *Nadzieja w modlitwie chrześcijańskiej* s. 178.

³⁸ Tamże s. 171-175.

³⁹ SS 33.

⁴⁰ M. R u s e c k i, J. M a s t e j. *Eklezjotwórczy wymiar modlitwy*. W: *Ecclesia de oratione vivit. Kościół rodzi się na modlitwie*. Red. J. Perszon. Toruń 2009 s. 121.

⁴¹ J. N a g ó r n y. *Życie nadzieją w świetle Pisma św.* W: *Nadzieja w postawie ludzkiej* (Homo meditans t. 7). Red. W. Słomka. Lublin 1992 s. 102.

go. Tym samym modlitwa staje się dla człowieka źródłem nowej siły duchowej, która daje pewność w obliczu codziennych niepewności⁴².

Na modlitwie człowiek uczy się, o co prawdziwie powinien prosić Boga. Tym samym jest ona czasem oczyszczenia jego pragnień i oczekiwań⁴³. Człowiek na modlitwie zdaje się na Boga i jego miłość. Modlitewny dialog sprawia, że przestaje on polegać na własnych siłach, a zawiera się Bogu⁴⁴. Modlitwa ma nadziejerodny charakter, gdyż uświadamia człowiekowi, że może on całe swoje życie złożyć w ręce Boga. Jego przyszłość nie leży w nim samym, ale w Bogu. Nadzieja jest oczekiwaniem dóbr, które zostały przez wiarę poznane jako prawdziwe obietnice⁴⁵.

Modlitwa ma wymiar wspólnotowy. Modlitwa jest wychodzeniem z prywatnego kąta własnego szczęścia po to, aby modlić się także o dobra dla bliźnich. Spełnia się to szczególnie wtedy, gdy poleca Bogu tych, którzy znajdują się w sytuacjach sprzyjających zagubieniu nadziei, bądź też popadli w beznadzieję. Tym samym modlitwa jest sposobem okazywania miłości bliźnim przez polecenie Bogu ich potrzeb i spraw⁴⁶.

Nadzieja chrześcijańska związana jest mocno z modlitwą liturgiczną Kościoła⁴⁷. Kościół jako pielgrzymujący lud Boży, który w nadziei przeżywa swoje istnienie, jest eschatologicznym znakiem pełni zbawienia⁴⁸. Liturgia ziemską daje człowiekowi przedsmak uczestnictwa w liturgii niebieskiej – „w niej oczekujemy Zbawiciela, Pana naszego Jezusa Chrystusa, aż się ukaże, który jest życiem naszym, i my z Nim razem pojawimy się w chwale” (KL 8). Jednym z podstawowych wymiarów liturgii jest zatem wymiar sperancyjny. Uczestnicy liturgii poprzez słowo Boże oraz znaki sakramentalne stają się spadkobiercami nadprzyrodzonej nadziei. Wierzący w Chrystusa przez udział w celebracjach liturgicznych dostępują zbawienia oraz odnawiają i umacniają w sobie nadzieję. Dokonuje się to szczególnie w liturgii sakramentalnej Kościoła, gdyż ona uobecnia wydarzenia zbawcze. Sperancyjny charakter ma szczególnie Eucharystia, która daje siłę do tego, aby wierzący w Chrystusa z żywą

---

⁴² U r b a ń s k i. *Nadzieja w modlitwie chrześcijańskiej* s. 174.

⁴³ SS 33.

⁴⁴ A l f a r o. *Nadzieje doczesne i nadzieja chrześcijańska* s. 169; N a g ó r n y. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 91.

⁴⁵ M. R u s e c k i. *Teologia nadziei według Jürgena Moltmanna*. W: *Nadzieja w postawie ludzkiej* (Homo meditans t. 7). Red. W. Słomka. Lublin 1992 s. 50.

⁴⁶ U r b a ń s k i. *Nadzieja w modlitwie chrześcijańskiej* s. 193.

⁴⁷ SS 34.

⁴⁸ U r b a ń s k i. *Nadzieja w modlitwie chrześcijańskiej* s. 195.

nadzieją spełniali życiowe zadania oraz obowiązki⁴⁹. Eucharystia, łącząc człowieka z Chrystusem, daje mu uczestnictwo w życiu wiecznym Boga oraz „doczesny przedsmak wieczności”. Liturgia sprawia, że chrześcijańska nadzieja jest rzeczywistością żywą i aktualną, a przez to także wiarygodną.

2. Działanie i cierpienie jako „miejsca” uczenia się nadziei

Wiarygodne głoszenie Dobrej Nowiny o nadziei wiąże się ze świadectwem życia. Benedykt XVI stwierdza, że „każde poważne i prawe działanie człowieka jest czynną nadzieją”⁵⁰. Świadectwo chrześcijańskie jest autentyczne tylko wtedy, gdy oparte jest na osobistym doświadczeniu nadziei pokładanej w Bogu. Dopiero z tego wewnętrznego przeżycia wypływa postawa sperancyjna oraz autentyczna solidarność z tymi, którzy zostali pozbawieni nadziei bądź ją zagubili w swoim życiu.

Doświadczenie chrześcijańskiej nadziei rodzi się z wiary w Boga, który jest źródłem nadziei⁵¹. Zdaniem Benedykta XVI „wielka nadzieja oparta na Bożych obietnicach dodaje nam odwagi i ukierunkowuje nasze działanie w chwilach dobrych i złych”⁵². Człowiek, wierząc w Boga, całą swoją ufność pokłada w Nim, gdyż tylko Bóg może go zbawić⁵³. Pewność nadziei wynika z przekonania człowieka co do Bożej wierności w spełnianiu danych obietnic oraz z wiary w Jego wszechmoc i potęgę.

Evangeliczna nadzieja przenika codzienne życie wierzących w Chrystusa. Chrześcijanin każdego dnia i na różne sposoby świadczy o nadziei. Odmienność realizacji świadectwa nadziei wiąże się z różnymi rodzajami powołań w Kościele, jak również z wielorakimi sytuacjami życiowymi. Inaczej wyraża się świadectwo osób duchownych, inaczej ludzi świeckich, inaczej małżonków, a jeszcze inaczej osób zaangażowanych w różne formy życia społecznego⁵⁴. Środowiskiem świadczenia są wielorakie dziedziny życia wspólnego, głównie życie małżeńskie i rodzinne, działalność gospodarczo-społeczna, polityczna i kulturalna, a także współpraca międzynarodowa.

Zasadniczą cechą tak rozumianego świadectwa nadziei jest niezłomna wierność Chrystusowi. Chrześcijańskie świadectwo nadziei realizuje się w co-

---

⁴⁹ J a n P a w e ł II. Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*. Watykan 2003 nr 75.

⁵⁰ SS 35.

⁵¹ S. M o y s a. *Nadzieja zawieść nie może*. Warszawa 1981 s. 25.

⁵² SS 35.

⁵³ N a g ó r n y. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 78-79.

⁵⁴ Tamże s. 82-83.

dziennym życiu poprzez uczciwe wypełnianie obowiązków stanu i zawodu, troskę o potrzebujących, poprzez przebaczenie, braterskie napomnienie, autentyczną miłość bliźniego. Wierność Ewangelii nadziei wyraża się w podążaniu przez życie drogą czynnej miłości Boga i bliźniego. Świadczenie miłości jest nadzieiotwórcze, gdyż budzi w człowieku nadzieję oraz pomaga w niej wytrwać pomimo różnorodnych przeciwności.

Chrześcijanie niosą nadzieję tym, którzy zostali jej pozbawieni. Przed wspólnotą eklezjalną stoi zadanie przywrócenia nadziei ubogim, bezdomnym, bezrobotnym, chorym i cierpiącym oraz imigrantom i uchodźcom. Kościół z macierzyńską dobrocią troszczy się o tych, którzy znajdują się w sytuacjach sprzyjających utracie nadziei. Chrześcijańskie świadectwo nadziei skierowane jest do ludzi, którzy żyją w świecie zatrwożonym, rozdartym, smutnym, pełnym przemocy, zbrodni i nienawiści. Jednak sytuacja człowieka nigdy nie jest beznadziejna, gdyż „przyszły los ludzkości leży w ręku tych, którzy potrafią podać następnym pokoleniom motywy życia i nadziei”⁵⁵. Nadzieja, która jest w wierzących w Chrystusa, powinna owocować optymizmem oraz wytrwałością pozwalającą cierpliwie znosić ciężar codzienności, choroby, bólu, cierpienia czy śmierci⁵⁶.

Zdanie sprawy z nadziei staje się niełatwe, ale i wymowne w obliczu cierpienia, trudnych doświadczeń życiowych czy śmierci. Doświadczenia te mogą rodzić postawę buntu, a nawet odrzucenia Boga. Niekiedy prowadzą do rozpaczki, do rezygnacji i poddania się. Jednak cierpienie, które stanowi próbę nadziei, paradoksalnie może ją uczynić mocniejszą⁵⁷. W tych życiowych doświadczeniach człowiek może całą swoją ufność złożyć w Bogu. Ten osobowy akt jest uzasadniony tym, że Bóg stając się człowiekiem wszedł w historię i w niej cierpiał. Benedykt XVI rozwijając tę myśl pisze: „Człowiek jest dla Boga tak bardzo cenny, że On sam stał się człowiekiem, aby móc współcierpieć z człowiekiem, w sposób rzeczywisty, w ciele i krwi, jak to nam przedstawia opis Męki Jezusa. Stąd w każde cierpienie ludzkie wszedł Ktoś, kto je z nami dzieli i znosi; stąd w każdym cierpieniu jest odtąd obecne *consolatio*, pocieszenie przez współcierpiącą miłość Boga, i tak wschodzi gwiazda nadziei”⁵⁸. W ukrzyżowanym objawia się Bóg współuczestniczący w cierpieniu człowieka i świata. Wcielony Syn Boży, który w ludzkiej naturze

---

⁵⁵ KDK 31.

⁵⁶ K r a s i ń s k i. *Analiza i znaczenie nadziei* s. 20.

⁵⁷ N a g ó r n y. *Życie nadzieją w świetle Pisma św.* s. 105; t e n ż e. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 78.

⁵⁸ SS 39.

umiera na krzyżu, jest solidarny z człowiekiem w jego cierpieniu. Fakt ten przemawia za wiarygodnością krzyża – Bóg nie przygląda się obojętnie ludzkiemu cierpieniu, ale jest z nim w każdym jego bólu. W śmierci Syna Bóg staje się dla każdego cierpiącego człowieka wsparciem i pociechą. Tym samym Ukrzyżowany jest uwiarygodnieniem Boga Ojca, który pozostaje solidarny z ludźmi odrzuconymi, opuszczonymi, ponizonymi, chorymi czy umierającymi⁵⁹. Bóg w Jezusie Chrystusie umiłował człowieka aż do końca i dlatego, przyjmując ludzką naturę, doświadczył także cierpienia⁶⁰. Współcierpienie na krzyżu Boga-Stworzyciela ze stworzeniem staje się w pełni wiarygodne dzięki zmartwychwstaniu, gdyż ono jest definitywnym przezwyciężeniem cierpienia i śmierci.

Z prawdy o cierpieniu Boga w ludzkim ciele wynika chrześcijańskie rozumienie współczucia i współuczestniczenia w cierpieniu. Rozpoznanie w cierpiącym człowieku cierpiącego Chrystusa pozwala jego ból uczynić swoim (Mt 25, 31-46)⁶¹. Cierpienie jest okazją do ujawnienia moralnej wielkości człowieka, jego duchowej dojrzałości. Wrażliwość wyznawców Chrystusa na ludzkie cierpienie stanowi uwiarygodnienie Objawienia chrześcijańskiego w praktyce. Wrażliwość serca to stała dyspozycja chrześcijan oraz sprawdzian ich autentycznej przynależności do Chrystusa⁶². Benedykt XVI pisze: „Społeczeństwo, które nie jest w stanie zaakceptować cierpiących ani im pomóc i mocą współczucia współuczestniczyć w cierpieniu, również duchowo, jest społeczeństwem okrutnym i nieludzkim. [...] Zaakceptować drugiego, który cierpi, oznacza bowiem przyjąć na siebie w jakiś sposób jego cierpienie, tak że staje się ono również moim”⁶³.

Sperancyjna wiarygodność chrześcijaństwa uwidacznia się także w sposobie przyjęcia przez wierzących w Chrystusa doświadczeń życiowych. Przeżywanie życiowych trudności w zjednoczeniu z Chrystusem staje się wiarygodnym świadectwem⁶⁴. Chrześcijaństwo nie jest jednak religią, która uświęca i gloryfikuje

---

⁵⁹ SS 43; por. J. M o l t m a n n. *Trinität und Reich Gottes*. München 1980 s. 55; D o l a. *Teologia misteriów życia Jezusa* s. 246.

⁶⁰ SS 31.

⁶¹ K. B e r g e r. *Po co Jezus umarł na krzyżu?* Poznań 2004 s. 77; N a g ó r n y. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 85-86.

⁶² A. S. J a s i ń s k i. „Nikt nie ma większej miłości” (J 15, 13). *Jezus Chrystus źródłem miłości*. W: *Miłość w postawie ludzkiej* (Homo meditans t. 8). Red. W. Słomka. Lublin 1993 s. 83-89.

⁶³ SS 38.

⁶⁴ J a n P a w e ł II. List apostolski *Salvifici doloris*. Watykan 1984 nr 19; por. M. S u l e j. *Od teologii cierpienia do teologii krzyża*. AK 79:1987 z. 1 s. 18-19.

ból. Benedykt XVI przypomina, że „należy zrobić wszystko, co w naszej mocy, aby cierpienie zmniejszyć: zapobiec, na ile to możliwe, cierpieniom niewinnych, uśmierzać ból, pomagać w przezwyciężeniu cierpień psychicznych”⁶⁵.

Cierpienie jest dla wierzących zaproszeniem do zjednoczenia się z Ukrzyżowanym. Przyjęcie krzyża z wiarą stanowi ważny aspekt pełnego osobowego rozwoju. Krzyż Chrystusowy ma bowiem moc przemienić i uszlachetnić człowieka⁶⁶. W *Spe salvi* czytamy: „Nie unikanie cierpienia ani ucieczka od bólu uzdrawia człowieka, ale zdolność jego akceptacji, dojrzewania w nim, prowadzi do odnajdywania sensu przez zjednoczenie z Chrystusem, który cierpiał z nieskończoną miłością”⁶⁷.

3. Sąd Ostateczny jako „miejsce” uczenia się i wprawiania w nadziei

Nadzieja chrześcijańska ma wymiar eschatyczny, gdyż wiąże się z otrzymaniem lepszej przyszłości obiecanej człowiekowi przez Boga⁶⁸. Czas chrześcijańskiej nadziei rozciąga się pomiędzy obietnicą i wypełnieniem⁶⁹. Takie nastawienie eschatyczne bynajmniej „nie oddala od historii, ale wzmaga troskę o obecną rzeczywistość, gdzie już od teraz rośnie nowość będąca załącznikiem i zapowiedzią świata, który nadejdzie”⁷⁰.

Urzeczywistnianie się życia chrześcijańskiego w nadziei dokonuje się zarówno na płaszczyźnie nadprzyrodzonej, jak również doczesnej. Chrześcijańskie życie przepojone nadzieją nie jest ucieczką od spraw tego świata, ale jest zaangażowaniem się w jego zbawczą przemianę. Wyznawcom Chrystusa została dana niezachwiana nadzieja, mocą której stawiają czoło teraźniejszości⁷¹. Wprawdzie chrześcijanin dąży do świata nowego – „nowego nieba i nowej ziemi” – jednak to sperancyjne przeświadczenie nie ogranicza się tylko do oczekiwania na wypełnienie obietnic, ale jest przeniknięte zaangażo-

---

⁶⁵ SS 36.

⁶⁶ S. Mę d a l a. *Mądrość krzyża w życiu chrześcijańskim* W: *Chrystus i Kościół. Wybrane teksty Nowego Testamentu*. Red. F. Gryglewicz. Lublin 1979 s. 133-138.

⁶⁷ SS 37.

⁶⁸ K. B u k o w s k i. *Teolog nadziei i krzyża*. „Znak” 28:1976 nr 8-9 s. 1237.

⁶⁹ A. M. S i c a r i. *Między „obietnicą” i „wypełnieniem”*. „Communio” 4:1984 nr 4 s. 16-25.

⁷⁰ J a n P a w e ł II. Adhortacja *Ecclesia in Europa* nr 97.

⁷¹ SS 1.

waniem się w sprawy tego świata⁷². Nadzieja transcendentnej przyszłości nie sprzeciwia się bowiem codziennym ludzkim nadziejom, ale je podtrzymuje i umacnia, aby nie ustały i nie załamały się w obliczu zła, niesprawiedliwości, cierpienia, bólu czy śmierci⁷³. Chrześcijanin nie zamyka oczu na rzeczywistość zła, bólu czy niesprawiedliwości w świecie, ale kontestuje niesprawiedliwy status współczesnego społeczeństwa. Ta kontestacja stanowi punkt wyjścia dla twórczej inwencji⁷⁴. Solidaryzując się z tymi, którzy żyją w sytuacji beznadziejnej, wierzący w Chrystusa podejmują działania mające na celu wyzwolenie człowieka z warunków życia nieludzkiego i przywrócenie mu nadziei. To sperancyjne przeświadczenie nie jest biernym oczekiwaniem na nowe, lepsze czasy, ale zakłada pracę człowieka nad przemianą świata oraz nadaje codziennemu wysiłkowi nowy oraz ostateczny sens – przyznając prymat wartościom wiecznym przed doczesnymi⁷⁵. Papież uwypukla prawdę, że nadzieja dodaje człowiekowi odwagi, aby stanął po stronie dobra również tam, gdzie wydaje się, że to trudne czy wręcz beznadziejne⁷⁶.

Powierzona człowiekowi przez Chrystusa nadzieja przekracza granice życia doczesnego i jest zwrócona ku wieczności⁷⁷. Chrześcijańska nadzieja ma charakter eschatyczny i jest ukierunkowana na Sąd Ostateczny⁷⁸. Wierzący w Chrystusa już na ziemi żyje nowym życiem, które jest zapowiedzią spotkania z Bogiem w wieczności. To życie w nadziei rodzi się z przekonania, że Chrystus uwolnił człowieka spod panowania grzechu i śmierci oraz powołał go do nowego życia. Uczestnicząc we wspólnocie życia z Bogiem wierzący w Chrystusa już tu na ziemi dostępuje zbawienia⁷⁹. Życie wieczne zaczyna się zatem już „tu i teraz”, choć jego pełnia „jeszcze nie” nastąpiła. Owo oczekiwanie na „raz na zawsze” z Bogiem jest czasem nadziei – antycypacją

---

⁷² R u s e c k i. *Teologia nadziei według Jürgena Moltmanna* s. 53; N a g ó r n y. *Życie nadzieją w świetle Pisma św.* s. 106; t e n ż e. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 92-96.

⁷³ SS 29.

⁷⁴ R u s e c k i. *Sperancyjny argument* s. 1130.

⁷⁵ N a g ó r n y. *Życie nadzieją w świetle Pisma św.* s. 106; A l f a r o. *Chrześcijańska nadzieja i wyzwolenie człowieka* s. 192.

⁷⁶ SS 36.

⁷⁷ SS 27; N a g ó r n y. *Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności* s. 85-87; t e n ż e. *Życie nadzieją w świetle Pisma św.* s. 106.

⁷⁸ SS 44-45.

⁷⁹ A l f a r o. *Chrześcijańska nadzieja i wyzwolenie człowieka* s. 56-61.

przyszłości w terażniejszości⁸⁰. Tym samym człowiek w terażniejszości przygotowuje się na Sąd Ostateczny, który rozświetla nadzieją⁸¹.

Jak już wspomniano, podstawą nadziei chrześcijańskiej jest zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Nie jest ono wydarzeniem zamkniętym, gdyż Pan, który zmartwychwstał, żyje, a Jego wskrzeszenie i udział w życiu Bożym jest początkiem oraz antycypacją powszechnego zmartwychwstania⁸². Wskrzeszenie Jezusa stanowi zatem dla człowieka podstawę nadziei na powszechne zmartwychwstanie oraz życie wieczne⁸³. Uwielbiony Pan jest osobowym źródłem nadziei chrześcijańskiej, gdyż ukazuje ostateczne przeznaczenie człowieka do nowego życia⁸⁴.

Jezus przez śmierć i zmartwychwstanie otworzył człowiekowi drogę do Nieba, rozświetlił ją swoim zwycięstwem⁸⁵. Zjednoczenie z Nim sprawia, że chrześcijanin już na ziemi trwa w życiu i miłości zmartwychwstałego Pana. To nowe życie zaczyna się już w doczesności i ukierunkowane jest ku eschatycznej przemianie, która obejmuje całego człowieka⁸⁶. W życiu doczesnym człowiek przygotowuje się do podjęcia ostatecznej decyzji o sposobie życia po śmierci⁸⁷. Św. Paweł naucza, że wierzący w Chrystusa już są uczestnikami Jego zmartwychwstania (Kol 3, 1-4). Śmierć nie jest końcem

⁸⁰ J. R a t z i n g e r. *Nadzieja*. „Communio” 4:1984 nr 4 s. 8; A l f a r o. *Chrześcijańska nadzieja i wyzwolenie człowieka* s. 161.

⁸¹ SS 44.

⁸² Cz. S. B a r t n i k. *Teologia dogmatyczna*. T. 1. Lublin 2000 s. 673; A. J a n k o w s k i. *Eschatologia biblijna Nowego Testamentu*. Kraków 1987 s. 64-87; H. W a g n e r. *Dogmatyka*. Kraków 2007 s. 180; S z m u l e w i c z. *Chrystocentryzm eschatologii* s. 146-155.

⁸³ SS 43; Międzynarodowa Komisja Teologiczna. *Aktualne problemy eschatologii*. W: *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej*. Red. J. Królikowski. Kraków 2000 s. 308; J. L a b r e c h t. *Znaczenie zmartwychwstania Jezusa dla człowieka*. „Communio” 5:1985 nr 2 s. 91-98; K a s p e r. *Jezus Chrystus* s. 156; M. R u s e c k i. *Pan zmartwychwstał i żyje. Zarys teologii rezurekcyjnej*. Warszawa 2006 s. 210.

⁸⁴ K. G ó ł d ź. *Chrystologia zmartwychwstania Jezusa*. RT 38-39:1991-1992 z. 2 s. 90.

⁸⁵ „W Nim zabłysła dla nas nadzieja chwalebego zmartwychwstania i choć nas zasmuca nieunikniona konieczność śmierci, znajdujemy pociechę w obietnicy przyszłej nieśmiertelności. Albowiem życie Twoich wiernych, o Panie, zmienia się, ale się nie kończy, i gdy rozpadnie się dom doczesnej pielgrzymki, znajdą przygotowane w niebie wieczne mieszkanie” (*Prefacja o zmarłych nr 86*. W: *Mszał rzymski dla diecezji polskich*. Poznań 1986 s. 103*).

⁸⁶ J. R a t z i n g e r. *Eschatologia – śmierć i życie wieczne*. Tł. M. Węclawski. Poznań 1985 s. 136-138; S. C z e r w i k. *Razem z Chrystusem powstałiśmy z martwych*. W: S. C z e r w i k, J. K u d a s i e w i c z, H. W i t c z y k. *Święte Triduum Paschalne. Komentarze biblijno-liturgiczne i medytacje*. Kielce 2001 s. 366-370.

⁸⁷ SS 45.

istnienia osoby ludzkiej. Nawet w niej człowiek nie przestaje być osobą. Jego osobowe „ja” istnieje nadal w postaci duszy, w której zakotwiczona jest ludzka podmiotowość i która stanowi gwarancję tożsamości osobowej człowieka pomiędzy śmiercią i zmartwychwstaniem. Wygaśnięcie funkcji życiowych nie unicestwia osoby. Człowiek nadal trwa jako osoba, która zdolna jest poznać i miłować Boga⁸⁸. Jednak pełnię swojego bytu osiągnie wraz ze wskrzeszeniem do życia ciała⁸⁹.

*

Encyklika Benedykta XVI *Spe salvi* jest głoszeniem światu Ewangelii nadziei. Proklamowane przez Kościół orędzie nadziei pozwala współczesnemu człowiekowi przezwyciężyć rozpacz, zwątpienie w sens życia, brak perspektyw życia, zwłaszcza w wymiarze ostatecznym. Chrześcijańska nadzieja pomaga człowiekowi wyzwolić się z poczucia beznadziejności i braku wizji przyszłości. Nadzieja nie jest iluzoryczna i utopijna, gdyż opiera się na Bogu oraz odwołuje się do wydarzeń przeszłych, które stanowią wypełnienie Bożych obietnic. Ufność chrześcijan wypływa z wiary we wszechpotęgę Boga, Jego miłosierdzie i dobroć oraz z przekonania, że Bóg zawsze pozostaje wierny danym obietnicom.

Sperancyjna wiarygodność chrześcijaństwa realizuje się przez świadectwo wyznawców Chrystusa. Świadectwo to staje się wiarygodne, gdy chrześcijanie żyją na co dzień otrzymaną od Boga nadzieją. Są oni Bożym znakiem dla świata przez wrażliwość na sytuacje, które mogą człowieka pozbawić nadziei. Orędzie nadziei jest przekonujące dla świata wówczas, gdy życie chrześcijan cechuje wierne oczekiwanie na ostateczne spotkanie z Chrystusem, który przyjdzie w chwale.

---

⁸⁸ T. P i k u s. *Resurrexit tertia die secundum Scripturas*. W: *Sens ludzkiej przygody. Księga pamiątkowa dedykowana Ojcu Profesorowi Józefowi Kuliszowi SJ w 65. rocznicę urodzin*. Red. W. Ciśło, Z. Kubacki. Warszawa 2008 s. 362-363.

⁸⁹ M. R u s e c k i. *Antropologia paschalna (homo paschalis)*. W: *Instaurare omnia in Christo. O zbawieniu, teologii, dialogu i nadziei. Profesorowi Wacławowi Hryniewiczowi OMI w 70. rocznicę urodzin*. Red. P. Kantyka. Lublin 2006 s. 298.

BIBLIOGRAFIA

- Alfaro J.: Chrześcijańska nadzieja i wyzwolenie człowieka. Tł. P. Leszan. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1975.
- Alfaro J.: Nadzieje doczesne i nadzieja chrześcijańska. „Concilium” 6-10:1970 s. 163-170.
- Balter L.: Nadzieja życia wiecznego. „Communio” 4:1984 nr 4 s. 74-94.
- Bartnik Cz. S.: Teologia dogmatyczna. T. 1. Lublin: Wydawnictwo KUL 2000.
- Benedykt XVI: Encyklika *Spe salvi*. Watykan 2007.
- Berger K.: Po co Jezus umarł na krzyżu? Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2004.
- Bukowski K.: Teolog nadziei i krzyża. „Znak” 28:1976 nr 8-9 s. 1248-1267.
- Czerwik S.: Razem z Chrystusem powstaliśmy z martwych. W: S. Czerwik, J. Kudasiewicz, H. Witczyk. *Święte Triduum Paschalne. Komentarze biblijno-liturgiczne i medytacje*. Kielce: Wydawnictwo „Jedność” 2001 s. 366-370.
- Dola T.: Śmierć i zmartwychwstanie Jezusa pełnią wydarzeń zbawczych. AK 84:1992 z. 1 s. 28-41.
- Dola T.: Teologia misteriów życia Jezusa. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2002.
- Dupuis J.: Wprowadzenie do chrystologii. Tł. W. Zasiura. Kraków: Wydawnictwo WAM 1999.
- Dziwulski G.: Świadectwo chrześcijańskie. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Rusecki i in. Lublin–Kraków: Wydawnictwo „M” 2002 s. 1189-1191.
- Gnilka J.: Jezus z Nazaretu. Orędzie i dzieje. Tł. J. Zychowicz. Kraków: Wydawnictwo Znak 1997.
- Gózdź K.: Chrystologia zmartwychwstania Jezusa. RT 38-39:1991-1992 z. 2 s. 87-96.
- Jan Paweł II: Adhortacja *Ecclesia in Europa*. Watykan 2003.
- Jan Paweł II: Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*. Watykan 2003.
- Jan Paweł II: List apostolski *Salvifici doloris*. Watykan 1984.
- Janowski A.: Eschatologia biblijna Nowego Testamentu. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie 1987.
- Jasiński A. S.: „Nikt nie ma większej miłości” (J 15, 13). Jezus Chrystus źródłem miłości. W: Miłość w postawie ludzkiej (Homo meditans t. 8). Red. W. Słomka. Lublin: TN KUL 1993 s. 65-90.
- Kasper W.: Jezus Chrystus. Tł. B. Białecki. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1983.
- Kowalczyk S.: Odmowa nadziei – rozpacz. W: Nadzieja w postawie ludzkiej (Homo meditans t. 7). Red. W. Słomka. Lublin: TN KUL 1992 s. 331-345.
- Kowalczyk S.: Podstawy światopoglądu chrześcijańskiego. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej 1986.
- Kraśniński J.: Analiza i znaczenie nadziei. W: Nadzieja w postawie ludzkiej (Homo meditans T. 7). Red. W. Słomka. Lublin: TN KUL 1992 s. 15-20.
- Kudasiewicz J.: Biblia księgą zbawienia. W: Biblia o odkupieniu. Red. R. Rubinkiewicz. Lublin: Wydawnictwo KUL 2000 s. 7-40.
- Labrecht J.: Znaczenie zmartwychwstania Jezusa dla człowieka. „Communio” 5:1985 nr 2 s. 91-98.
- Majka J.: Świadectwo chrześcijańskie jako element ewangelizacji. W: Ewangelizacja. Red. J. Krucina. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej 1980 s. 77-97.
- Merklén H.: La signoria di Dio nell’annuncio di Gesù. Brescia 1994.
- Mędala S.: Mądrość krzyża w życiu chrześcijańskim. W: Chrystus i Kościół. Wybrane teksty Nowego Testamentu. Red. F. Gryglewicz. Lublin: RW KUL 1979 s. 129-139.

- Międzynarodowa Komisja Teologiczna. Aktualne problemy eschatologii. W: Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej. Red. J. Królikowski. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów 2000 s. 303-340.
- M o l t m a n n J.: Trinität und Reich Gottes. München 1980.
- M o y s a S.: Nadzieja chrześcijańska a nadzieja ludzka. W: Na rzecz postawy chrześcijańskiej. Red. B. Bejze. W nurcie zagadnień posoborowych. T. 11. Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 1978 s. 157-172.
- M o y s a S.: Nadzieja zawieść nie może. Warszawa: Wydział Teologiczny Towarzystwa Jezusowego 1981.
- N a g ó r n y J.: Nadzieja chrześcijańska wobec wyzwań współczesności. W: Nadzieja chrześcijańska a nadzieje ludzkie. Red. J. Nagórny, M. Pokrywka. Lublin: Wydawnictwo KUL 2003 s. 63-100.
- N a g ó r n y J.: Życie nadzieją w świetle Pisma św. W: Nadzieja w postawie ludzkiej (Homo meditans t. 7). Red. W. Słomka. Lublin: TN KUL 1992 s. 95-109.
- P a w e ł VI: Adhortacja *Evangelii nuntiandi*. Watykan 1975.
- P i k u s T.: *Resurrexit tertia die secundum Scripturas*. W: Sens ludzkiej przygody. Księga pamiątkowa dedykowana Ojcu Profesorowi Józefowi Kuliszowi SJ w 65. rocznicę urodzin. Red. W. Cisło, Z. Kubacki. Warszawa: Wydawnictwo RHETOS 2008 s. 349-369.
- P i r o n i o E.: Świadectiono chrześcijanina w społeczności świeckiej. „Communio” 11:1991 nr 2 s. 124-136.
- Prefacja o zmarłych nr 86. W: Mszał rzymski dla diecezji polskich. Poznań 1986 s. 103*.
- R a t z i n g e r J.: Eschatologia – śmierć i życie wieczne. Tł. M. Węclawski. Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha 1985.
- R a t z i n g e r J.: Nadzieja. „Communio” 4:1984 nr 4 s. 3-15.
- R u s e c k i M., M a s t e j J.: Eklezjotwórczy wymiar modlitwy. W: *Ecclesia de oratione vivit*. Kościół rodzi się na modlitwie. Red. J. Perszon. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 2009 s. 103-123.
- R u s e c k i M.: Antropologia paschalna (*homo paschalis*). W: *Instaurare omnia in Christo*. O zbawieniu, teologii, dialogu i nadziei. Profesorowi Waclawowi Hryniewiczowi OMI w 70. rocznicę urodzin. Red. P. Kantyka. Lublin: Wydawnictwo KUL 2006 s. 289-298.
- R u s e c k i M.: Argumentacja prakseologiczna w teologii fundamentalnej. RT 34:1987 z. 2 s. 111-139.
- R u s e c k i M.: Cud w chrześcijaństwie. Lublin: TN KUL 1996.
- R u s e c k i M.: Pan zmarłych powstał i żyje. Zarys teologii rezurekcyjnej. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 2006.
- R u s e c k i M.: Sperancyjny argument. W: Leksykon Teologii Fundamentalnej. Red. M. Ru-secki i in. Lublin–Kraków: Wydawnictwo „M” 2002 s. 1126-1132.
- R u s e c k i M.: Teologia nadziei według Jürgena Moltmanna. W: Nadzieja w postawie ludzkiej (Homo meditans t. 7). Red. W. Słomka. Lublin: TN KUL 1992 s. 41-67.
- S a l i j J.: Świadectiono wiary jako odpowiedź na współczesne jej zakwestionowanie. AK 65:1973 z. 3 s. 390-402.
- S c h r e i n e r J.: Teologia Starego Testamentu. Tł. B. W. Matysiak. Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna ADAM, Instytut Wydawniczy PAX 1999.
- S e w e r y n i a k H.: Świadectiono i sens. Teologia fundamentalna. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy 2001.
- S i c a r i A. M.: Między „obietnicą” i „wypełnieniem”. „Communio” 4:1984 nr 4 s. 16-25.
- S u l e j M.: Od teologii cierpienia do teologii krzyża. AK 79:1987 z. 1 s. 5-21.
- S z m u l e w i c z H.: Chrystocentryzm eschatologii. Analiza polskich publikacji teologicznych po ukazaniu się „Katechizmu Kościoła Katolickiego” (1992-2002) w kontekście postu-

latu eschatologii chrystocentrycznej A. Nossola. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos” 2003.

U r b a Ń s k i S.: Nadzieja w modlitwie chrześcijańskiej. W: Nadzieja w postawie ludzkiej (Homo meditans t. 7). Red. W. Słomka. Lublin: TN KUL 1992 s. 167-202.

W a g n e r H.: Dogmatyka. Kraków: Wydawnictwo WAM 2007.

HOPEFUL CREDIBILITY OF CHRISTIANITY IN THE LIGHT OF BENEDICT XVI'S ENCYCLICAL LETTER *SPE SALVI*

S u m m a r y

On the feast of St Andrew the Apostle, on November 30 2007 His Holiness Pope Benedict XVI promulgated the encyclical letter *Spe salvi*. The papal document is a proclamation of the Gospel of hope. Life devoid of hope is the most acute problem of modern times. Benedict XVI, reading this „sign of the times” points to the need of regaining hope, as it is hope only that gives meaning to human life and history. Sending the message of hope he emphasizes that man may find the lost hope only in God who is a certain and lasting foundation of every man's great hope.

In the present paper Christianity's hopeful credibility is shown in the light of Benedict XVI's encyclical letter *Spe salvi*. The issue is shown in the following paragraphs: 1. Anti-hopeful atmosphere of modern times; 2. Hope revealed in Jesus Christ; 3. Hopeful character of the Christian testimony.

The message of hope proclaimed by the Church allows modern man to overcome his despair, his doubt about the meaning of life, the lack of perspectives in his life, especially in the ultimate dimension. Christian hope helps man to be liberated from the feeling of hopelessness and from the lack of a vision of the future.

Christianity's hopeful credibility is realized by the testimony given by Christ's confessors. The testimony becomes credible when Christians live with the hope they are given by God in their everyday lives. They are God's sign for the world through their sensibility to those situations that may deprave man of hope. The message of hope is convincing for the world when Christians' life is marked with faithful waiting for their final meeting with Christ who will come in glory.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: Jezus Chrystus, nadzieja, encyklika *Spe salvi*, wiarygodność, świadectwo, modlitwa, cierpienie, eschatologia.

Key words: Jesus Christ, hope, encyclical letter *Spe salvi*, credibility, testimony, prayer, suffering, eschatology.